

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดูแลเด็กที่ป่วยด้วยโรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบทางเดินหายใจของมารดาหรือผู้ดูแลเด็กชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มารับบริการรักษาที่แผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลแม่วาง และสถานีนอนมัยวังผาปูน ระหว่าง เดือน เมษายน-พฤษภาคม 2546 จำนวน 15 ราย ผลการศึกษาเสนอตามลำดับดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการดูแลเด็กที่ป่วยด้วยโรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบทางเดินหายใจ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 15 ราย เป็นพ่อ 1 ราย และเป็นแม่ 14 ราย อายุระหว่าง 18-30 ปี นับถือศาสนาพุทธ 13 ราย นับถือศาสนาคริสต์ 2 ราย จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มี 11 ราย อีก 4 ราย ไม่ได้เรียนหนังสือ ทั้งหมดมีอาชีพเป็นเกษตรกร รายได้ของครอบครัวต่อเดือนเฉลี่ยประมาณ 2,000 บาท มีเพียง 1 รายที่คิดว่ามีรายได้พอเพียงและเหลือเก็บ ที่เหลือตอบว่ารายได้ไม่เพียงพอ จำนวนบุตรส่วนมากมี 1-4 คน

กลุ่มตัวอย่างทั้ง 15 ราย ให้ข้อมูลว่าเด็กเคยเป็นไข้หวัดปีละ 3-7 ครั้ง เด็ก 12 ราย เคยนอนรักษาตัวที่โรงพยาบาลแม่วางด้วยโรคปอดบวม

อายุของเด็กที่ป่วยมีอายุระหว่าง 4 เดือน-4 ปี เป็นเพศชาย 9 คน เพศหญิง 6 คน เป็นลูกคนแรก 4 ราย ลูกลำดับที่สอง 5 ราย ลูกลำดับที่สาม 5 ราย และลูกลำดับที่สี่ 1 ราย เด็กทุกคนเมื่อเทียบน้ำหนักกับอายุพบว่ามีความโภชนาการอยู่ในเกณฑ์ปกติ

ลักษณะที่อยู่อาศัย

ลักษณะครอบครัวเกือบทั้งหมดเป็นครอบครัวใหญ่อาศัยกับคู่สมรส ลูก หลาน ปู่ ย่า ตายาย จำนวนสมาชิกใน 1 หลังคาเรือนโดยเฉลี่ยมีจำนวน 7 คน มีสองครอบครัวที่เป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีสมาชิก 4 คน และ 5 คน ลักษณะการปลูกบ้านของชาวกระเหรี่ยง มีได้ทุนสูง ส่วนใหญ่มุงหลังคาบ้านด้วยจาก ภายในตัวบ้านมักจะมีห้องนอน 1 ห้อง และมีเฉลียงสำหรับต้อนรับแขก อากาศภายในตัวบ้านมีการถ่ายเทและระบายอากาศได้ดีเพราะฝาบ้านเป็นไม้ระแนงโปร่ง การทำความสะอาดในบ้านนาน ๆ ครั้งถึงจะทำความสะอาด ทำปีละ 2 ครั้งในช่วงขึ้นปีใหม่ และวันประเพณีไหว้ผีประจำบ้าน ในห้องนอนค่อนข้างอับชื้นเนื่องจากไม่ได้ทำความสะอาดเครื่องนอน และเสื้อผ้าที่สวมใส่ไม่ได้ทำความสะอาดทุกวันแต่จะรวมกองกันไว้ ตัวบ้านไม่มีหน้าต่าง บริเวณบ้านมักจะสกปรก บางหลังมีการเลี้ยงสัตว์ประเภท วัว หรือ ควาย โดยทำคอกเลี้ยงสัตว์ไว้ใกล้ตัวบ้านซึ่งมักมีน้ำขังเฉอะแฉะ มีแมลงวัน และขุมมาตอมสัตว์ สัตว์ประเภทหมู ไก่ จะเลี้ยงไว้ได้ทุนบ้าน โดยไม่มีคอกเลี้ยงสัตว์แยก เป็นสัดส่วนทำให้มูลสัตว์ส่งกลิ่นเหม็น แต่ละบ้านไม่มีการกำจัดขยะที่ถูกสุขลักษณะ ทุกบ้านมีส่วนร่วมใช้ โดยส่วนมากจะมีเฉพาะผู้ใหญ่ที่ใช้ ส่วน เด็กไม่นิยมใช้

เศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่โดยปลูกข้าวเป็นหลัก จะปลูกข้าวในนาแบบขั้นบันได นอกจากนั้นยังมีการปลูกพืชไร่ อื่น ๆ เช่น ข้าวโพด กล้วยปลี และดอกไม้ ลักษณะการทำงานตอนเช้าจะออกไปทำงานในไร่ ตกเย็นจึงกลับบ้าน ในช่วงที่ลูกไม่สบายถ้าป่วยเป็นหวัดเล็กน้อยก็พาไปเลี้ยงที่ไร่ด้วย หรือไม่ก็จะให้ ยาย หรือพี่ของเด็กช่วยดูแลให้ที่บ้าน ถ้าลูกป่วยมากแม่จึงจะหยุดทำงานเพื่อดูแลเองที่บ้าน

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการดูแลเด็กที่ป่วยด้วยโรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบทางเดินหายใจ

เมื่อเด็กได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขว่าเป็น โรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบทางเดินหายใจ พ่อหรือแม่ของเด็กจะได้รับคำแนะนำวิธีการดูแลเด็กเมื่อกลับไปบ้าน นอกจากเจ้าหน้าที่แล้วคำแนะนำจากบุคคลในครอบครัวและประสบการณ์ที่เคยมีบุตรเจ็บป่วยมาก่อนทำให้มีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพเด็กในประเด็นต่อไปนี้

2.1 พฤติกรรมการดูแลเด็กก่อนพาไปรับการรักษาที่สถานบริการสาธารณสุข

พฤติกรรมการดูแลสุขภาพเด็กด้วยตนเองของพ่อแม่ หรือการหาวิธีการรักษาตนเอง เมื่อเจ็บป่วยนั้น พบว่าส่วนใหญ่จะมีการบำบัดรักษาคล้ายคลึงกัน โดยเริ่มตั้งแต่ ซึ่อยากินเองยาตามร้านขายของชำในหมู่บ้าน การใช้ยาสมุนไพร และ การไปหาหมอเมื่อยังไม่หายหรืออาการหนักลง เมื่อรู้ถูกเริ่มเป็นหวัดวันแรกส่วนมากจะไม่ได้ทำอะไรนอกจากจะใส่เสื้อผ้าหนา ๆ ให้เฉพาะตอนกลางคืน กลางวันก็พาเด็กไปเลี้ยงที่ไร้ตามปกติ หลังจากนั้นหากมีน้ำมูกเล็กน้อย มีไข้ต่ำ ๆ แต่เด็กกินข้าวได้ เล่นได้ มักจะนิยมให้การรักษาโดยใช้สมุนไพรก่อน จากการสังเกต พบว่าตามบ้านของชาวเขา มักจะมีพวกรากไม้ หรือต้นไม้ ที่ใช้เป็นยาสมุนไพร เก็บอยู่ในบ้านตลอดเวลา เพื่อหยิบใช้ในยามฉุกเฉินหรือยามที่เจ็บป่วย ความรู้เกี่ยวกับการใช้สมุนไพร พ่อแม่เด็กบอกว่าได้รับการบอกเล่าถ่ายทอดมาจากคนแก่คนเฒ่าในหมู่บ้าน และก็ใช้ตาม ๆ กันมา การรักษาโดยสมุนไพรนั้น ขึ้นอยู่กับชนิดของโรคที่เป็น และประสบการณ์ที่ตนเองเคยใช้และได้ผลมาก่อน เช่น คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“เวลาลูกป่วย จะให้กินยาป่าก่อน ถ้าไม่หายจึงจะไปหาหมออนามัย”

“ถ้าลูกป่วยเล็กน้อย ก็จะให้กินยาป่าก่อน”

ยาป่าที่พ่อแม่เด็กใช้กันแพร่หลาย ได้แก่ ยาแก้ไอโดยใช้ส่วนเครือ หรือราก นำมาต้มกับน้ำได้น้ำยาสีน้ำตาล จะให้เด็กกินครั้งละ 1 ถ้วยเล็ก (15 ซีซี) กินสามเวลาหลังอาหาร สำหรับรักษาอาการเจ็บคอ ไข้หวัด ไอ ท้องเสีย (จากการสอบถามหมอสมุนไพรชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง)

ในการดูแลเด็กนอกจากแม่เป็นผู้ดูแลเป็นส่วนใหญ่แล้ว ก็จะมีตา ยาย ช่วยดูแล ช่วยแนะนำในการใช้ยาสมุนไพร แนะนำไม่ให้อาบน้ำเด็กกลัวเด็กจะไม่สบายมากขึ้น และกรณีที่พ่อแม่เด็ก เห็นว่ามีอาการรุนแรง คือ เด็กไม่ยอมรับประทานอาหาร มีน้ำมูกมากสีเหลืองหรือสีเขียว เด็กซึมลง ไม่ค่อยขอมเล่น เด็กหายใจเร็ว มีไข้สูงมาก หรือชัก พ่อแม่เด็กก็จะพาไปรับการรักษาที่สถานอนามัยใกล้บ้านก่อนเป็นอันดับแรก หรือบางรายอาจจะข้ามไปขอรับการรักษายังโรงพยาบาลแม่วางโดยตรง

2.1.1 พฤติกรรมการดูแลเด็กเมื่อมีไข้

เมื่อเด็กมีไข้ผู้ดูแลเด็กจำนวน 11 รายจะให้พักผ่อน ไม่ให้วิ่งเล่น หรือไปที่ไหนๆ และจะคอยเช็ดตัวเด็กเป็นระยะ ๆ ก่อน การเช็ดตัวส่วนมากจะใช้น้ำปะปาภูเขาซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ ตอนกลางวันน้ำจะไม่เย็น (จากการที่ผู้สัมภาษณ์ลองใช้มือสัมผัสน้ำ) จากการสังเกตในการเช็ดตัวลดไข้ ก็จะใช้ผ้าที่มีอยู่ชุบน้ำเช็ดตามตัว แขน และขา ไม่ได้วางผ้าไว้ที่ข้อพับต่าง ๆ ผ้าที่เช็ดส่วนมากจะเป็นผ้าที่ไม่ซับน้ำ บางรายก็ใช้ผ้าขนหนู ในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวน 4 ราย เป็นแม่ที่มีลูกคนแรก ที่พบว่า การเช็ดตัวลดไข้ เวลาเช็ดตัวจะใช้ผ้าชุบน้ำครั้งเดียวเช็ดหน้า เช็ดตามตัว และเช็ดตามแขนขาเด็ก จนผ้าแห้งแล้วหยุดเช็ดตัว ผู้ดูแลเด็กบางรายบอกว่ารู้วิธีการเช็ดตัวแต่เช็ดบ้าง ไม่เช็ดบ้างถ้าลูกร้องไห้ก็ไม่ได้เช็ด ส่วนใหญ่จะหยุดเช็ดตัวถ้ารู้สึกตัวเย็นลงโดยใช้มือแตะตามตัวและหน้าผาก หลังจากนั้นจะดูอาการของไข้ ประมาณ 2-3 วัน หากไข้ยังไม่ลดก็จะไปซื้อยาลดไข้จากร้านขายของชำ มาให้เด็กรับประทาน ถ้ายังไม่ทุเลาก็จะพาเด็กไปพบเจ้าหน้าที่สาธารณสุขสถานีนามัย และถ้าอาการไม่ดีขึ้นหรือไข้ยังไม่ลดก็จะพาเด็กไปโรงพยาบาล และในระหว่างที่เด็กมีไข้ก็ให้การดูแล โดยให้เด็กดื่มน้ำมากขึ้น และเช็ดตัวเพื่อลดไข้ ส่วนมากผู้ดูแลเด็กจะยังไม่อาบน้ำให้เด็ก เมื่อเด็กมีไข้ จะเช็ดตัวให้อย่างเดียว เพราะกลัวเด็กจะมีไข้สูงเพิ่มขึ้น และผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่ชอบที่จะใส่เสื้อผ้าหนา ๆ ให้กับเด็กในขณะที่เป็นไข้ เพราะมีความเชื่อและเข้าใจว่าหากลูกเป็นไข้ต้องรักษาร่างกายลูกให้อบอุ่น เช่น ตามคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“เวลาลูกมีไข้เขาเช็ดตัวใช้น้ำอุ่นเช็ด 3-4 ครั้ง ไข้ลงเขาถึงหยุดเช็ด”

“เช็ดตัวเหมือนกันเวลาเช็ดตัวลูกไม่ชอบให้เช็ด ร้องไห้เขาก็หยุด”

“เวลาลูกมีไข้เอาผ้าชุบน้ำบิดเช็ดตามตัวลูกเช็ดจนแห้งแล้วเอาผ้าชุบน้ำเช็ดตัวใหม่ หยุดเช็ดเมื่อเวลาลูกตัวเย็นลง จะเช็ดทุกครั้งเมื่อลูกมีไข้”

“ตอนลูกมีไข้ก็เช็ดตัวให้ใช้ผ้าชุบน้ำเช็ดจนกระทั่งผ้าแห้งผาก”

“ตอนลูกมีไข้เขาใช้ผ้าชุบน้ำแล้วเปิดเสื้อเช็ดตัว ลูกให้เขาก็หยุด ลูกหยุดให้ตัวมันร้อน อยู่เขาก็เช็ดตัวให้ใหม่”

2.1.2 พฤติกรรมการดูแลเด็กเมื่อมีอาการไอ

เมื่อเด็กมีอาการไอไม่มาก ผู้ดูแลเด็ก 9 ราย จะไม่ให้การรักษาแต่อย่างใด แต่จะคอยดูอาการเท่านั้น จนอาการไอหายไปเอง โดยจะใช้เวลาคูอาการประมาณ 1-2 วัน ปกติก็จะหายไปเอง ถ้าอาการไอยังไม่หายหรือทุเลาผู้ดูแลเด็กก็จะไปซื้อยาแก้ไอจากร้านขายของชำในหมู่บ้านมาให้เด็กรับประทาน สาเหตุและความจำเป็นการซื้อยาใช้เองเพราะ สะดวก รวดเร็ว เสียค่าใช้จ่ายน้อย และอาการของโรคยังไม่รุนแรง แต่ถ้ายังไม่หายหรืออาการยังไม่ดีขึ้นอีกก็จะนำเด็กไปพบเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งส่วนมากแล้วเด็กก็จะหายเป็นปกติ ไม่มีอาการไอ หลังจากไปพบเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ได้ยามารับประทาน จะมีเพียงส่วนน้อยที่อาการยังไม่ทุเลาเนื่องจากมีอาการแทรกซ้อนด้วยโรคหรือเหตุอื่นเช่น เป็นไข้ ท้องเสีย หรือนัยน์ตามีเลือดออก เนื่องจากอาการไอ เป็นระยะเวลาานานหรือไอเรื้อรัง จึงจะพาเด็กไปโรงพยาบาลเพื่อพบแพทย์หรือพยาบาล เช่นตามคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“ส่วนมากเวลาลูกไอน้อยๆหาไม่ได้ทำอะไรปล่อยไว้เฉยๆถ้ามันไม่หายก็ให้กินยาที่สถานีอนามัย เพราะอนามัยอยู่ใกล้บ้าน”

“ถ้าไอบ่อยนัก ก็ไปซื้อยาที่ร้านค้าในหมู่บ้านให้ทาน ไปก่อน มันง่ายดี”

“เวลาลูกไอ ก็จะทำให้กินน้ำอุ่นมากๆหมอบอกไว้แต่ลูกไม่ค่อยกิน เขาก็ค่อยป้อนน้ำทีละน้อยลูกก็กินได้น้อยเฉยๆ ถ้าลูกไอบ่อยๆก็ให้กินยาของสถานีอนามัย”

2.1.3 พฤติกรรมการดูแลเด็กเมื่อมีน้ำมูก

ขณะเด็กมีน้ำมูกผู้ดูแลเด็ก 10 ราย สามารถดูแลความสะอาดจมูกให้เด็ก โดยใช้ผ้าเช็ดน้ำมูก มีผู้ดูแลเด็ก 1 รายเห็นว่าลูกเล็กอยู่สั่งน้ำมูกเองไม่เป็น ลูกหายใจลำบากใช้ลูกยางแดงดูดออกที่ใช้ลูกสูบยางเป็นเพราะลูกเคยนอนโรงพยาบาล พยาบาลเคยแนะนำให้ใช้ลูกสูบยางแดงดูดน้ำมูกให้ลูก โดยลูกสูบยางที่ใช้เป็นขนาดเล็กขอยืมจากคนข้างบ้าน ที่เขามีลูกสูบยางแดงจากที่ลูกเคยนอนโรงพยาบาลในเมืองแล้วได้มา ลูกคนข้างบ้านอายุพอ ๆ กับลูกของตนเอง สาเหตุที่ยืมของคนข้างบ้านเพราะตนเองไม่รู้ว่าจะหาซื้อจากที่ไหน ผู้ดูแล 8 รายใช้บริเวณปลายผ้าชุบน้ำอุ่นสอดเข้าจมูกแล้วค่อย ๆ เช็ดออก และผู้ดูแลอีกส่วนหนึ่งจะไปซื้อยาลดน้ำมูกตามร้านขายของชำในหมู่บ้านมาให้เด็กรับประทานเองบางครั้งน้ำมูกก็ไม่ได้มากเหตุที่ซื้อยา เพราะต้องการให้เด็กหายจากการมีน้ำมูกโดยเร็ว ทั้งยังให้เหตุผลว่าเป็นวิธีที่ง่ายและสะดวกที่สุด โดยถ้าปล่อยให้อาการหายเองนั้น จะต้องใช้

ระยะเวลาานาน เด็กจะร้องโยเยมาก ในตอนกลางคืนเนื่องจากการมีน้ำมูกคั่งในรูจมูกทำให้หายใจไม่สะดวก เช่นตามคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“เวลาลูกมีน้ำมูกไหลก็ใช้ผ้าเช็ดออก ถ้ามันอยู่ข้างในก็ไปขี้มลูกสูบยางของคนข้างบ้านมาช่วยดูดออก”

“ลูกมีน้ำมูกเขาก็ใช้ผ้าเช็ด ถ้าเป็นข้างในรูจมูกก็ใช้มูมผ้ามวน ๆ เช็ด พร้อมกับให้ยาลดน้ำมูก”

“เวลาลูกมีน้ำมูกเขาก็ไปซื้อยาตามร้านขายยาในหมู่บ้านมาให้กิน”

2.1.4 พฤติกรรมการดูแลเด็กเมื่ออาเจียน

ผู้ดูแลเด็ก 9 ราย ทำความสะอาดปากโดยให้เด็กบ้วนปากในรายที่เด็กบ้วนปากได้เอง ส่วนเด็กเล็กที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ผู้ดูแลจะอุ้มเด็กในท่านั่งแล้วลูบหลังเด็ก จะหยุดการให้นมหรืออาหารชั่วคราว แล้วทำความสะอาดปาก โดยใช้ผ้าชุบน้ำบิดให้หมาดแล้วเช็ดในปากเด็กหากอาเจียนขณะที่กำลังรับประทานอาหาร หลังจากที่ได้แก้อาเจียนจนหมดแล้ว รอสักพักก็จะให้เด็กรับประทานอาหารต่อ โดยไม่มีการงดอาหารแต่อย่างใด จากนั้นจะคอยดูอาการในระยะเวลาประมาณ 1 - 2 วัน ถ้าสังเกตว่าอาการของเด็กยังไม่ดีขึ้น ชั้นแรกก็จะพาไปพบเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อดูอาการและให้การรักษา ส่วนมากก็จะได้ยามารับประทาน แต่ถ้าอาการยังไม่ดีขึ้นจะพาเด็กไปโรงพยาบาลเพื่อให้การรักษาต่อไป และจากการสอบถามยังพบว่าผู้ดูแล 6 รายที่จะซื้อยาแก้อาเจียนมาให้เด็กรับประทานเอง หรือให้ยาสมุนไพร และจากการสังเกตพบผู้ดูแลเด็กจำนวน 6 รายที่ปฏิบัติตัวไม่ถูกต้องในขณะที่เด็กอาเจียนจะอุ้มเด็กในท่านอนและเขย่งตัว เช่นตามคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“ตอนลูกเขาอาเจียนเขาก็จะอุ้มนั่งบนขา เอามือลูบหลังพอหยุดเขาล้างปากแล้วค่อยป้อนอาหารต่อ”

“ถ้าลูกเขาอาเจียนเขาก็จะให้บ้วนปากแล้วก็ให้ดื่มน้ำดื่ม”

“ถ้าลูกเขาอาเจียนครั้งแรกเขาก็จะดื่มน้ำสมุนไพรให้กิน มันเป็นหญ้าชื้ออะไรจำไม่ได้ เขาเคยกินตั้งแต่เล็กๆ พ่อแม่ดื่มน้ำให้กิน บางครั้งก็หายบางครั้งก็ไม่หาย ถ้าไม่หายเขาก็จะพาไปหาหมออนามัย”

“ถ้าลูกเขาอาเจียนก็จะไปชื้อยาที่ร้านค้าในหมู่บ้านให้กินแล้วดูอาการสัก 1-2 วันถ้ายังไม่ดีขึ้นก็ไปหาหมอ”

2.1.5 พฤติกรรมการดูแลเด็กเมื่ออุจจาระร่วง

เด็กที่มีอาการไข้หวัดและอุจจาระร่วงที่ได้จากการเก็บข้อมูลมี 4 ราย เมื่อเด็กอุจจาระร่วงผู้ดูแลส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการทำความสะอาดร่างกายทั่วบริเวณลำตัวเด็กและเครื่องนุ่งห่มของเด็ก โดยมักจะทำความสะอาดเฉพาะส่วนบริเวณก้นเด็กเท่านั้น ส่วนบริเวณอื่นนั้นจะไม่ค่อยทำความสะอาด เช่น บริเวณลำตัว มือ ที่เป็นอุจจาระ รวมไปถึงเครื่องนุ่งห่มด้วย คือยังจะสวมเสื้อผ้าตัวเดิมที่ยังไม่ได้ซักหรือทำความสะอาด เพียงใช้ผ้าหรือกระดาษเช็ดอุจจาระออกเท่านั้น และยังมีผู้ดูแลบางคนสงสารเด็กที่ถ่ายอุจจาระบ่อยๆ ก็จะตัดสินใจด้วยตนเอง ไปชื้อยาจากร้านค้าขายของชำในหมู่บ้านให้เด็กรับประทานเองเพื่อให้หยุดถ่าย หรือให้ยาสมุนไพรตามคำเชื่อ โดยไม่ได้ขอคำแนะนำหรือนำน้ำตาลเกลือแร่แก่เด็ก ทั้งยังปล่อยให้เด็กเล่นไปตามพื้นดิน และให้กินอาหารเหมือนปกติที่เคยกิน เช่น ข้าวคอกปลาทูด ผักคักนึ่ง ฯลฯ เมื่อเด็กมีอาการถ่ายอุจจาระบ่อย หรือซึมลงจึงจะพาไปพบเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ถ้าอาการยังไม่ดีขึ้นจึงจะพาเด็กไปโรงพยาบาล เช่นตามคำสั่งสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“เวลาลูกเขาถ่ายเหลวเขาก็จะปล่อยให้ถ่าย คอยล้างก้นให้ ถ้าผ้าไม่เปื้อนมากเขาก็ไม่เปลี่ยนผ้า ปล่อยให้ถ่ายเรื่อยๆ ครั้งเดียวแล้วค่อยเปลี่ยน”

“ลูกเขาถ่ายเหลวก็ให้กินยาสมุนไพรที่เขาดื่มน้ำให้กิน ดูอาการสัก 1-2 วันถ้ายังไม่ดีขึ้นก็ค่อยไปหาหมอ”

“ลูกเขาถ่ายเขาก็ให้อาหารเหมือนที่เคยกิน กินน้ำต้มธรรมดา แล้วไปชื้อยาที่ร้านขายของในหมู่บ้านมาให้กิน”

“รู้จัก โออาร์เอส เพราะหมอบอกเคยใช้บางครั้ง”

“เคยได้ยินหมอพุดเรื่อง ผสม น้ำ น้ำตาล เกลือ แต่ไม่เคยทำกิน”

“โออาร์เอส ไม่เคยรู้จัก ไม่เคยกิน”

2.1.6 พฤติกรรมการดูแลสุขภาพทั่วไป

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 14 ราย บอกว่าไข้หวัดเกิดเนื่องจากบนคอบนคอมีอากาศเย็น ทำให้เด็กเป็นหวัดบ่อย การป้องกันไม่ให้เป็นหวัดโดยการใส่เสื้อผ้าให้เด็กหนา ๆ แต่การที่จะใส่เสื้อผ้าให้เด็กส่วนมากจะใช้ตัวผู้ดูแลเด็กเองเป็นตัววัดว่าวันนี้อากาศร้อนหรือเย็นจึงจะใส่เสื้อผ้าให้เด็ก เช่นตามคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“ถ้าวันไหนเขาฮ้อนเขาก็ใส่เสื้อผ้าให้ลูกตัวเดียว ถ้าเขาหนาวเขาก็ใส่เสื้อหนาหน่อย”

“ตอนกลางคืนเขาก็ใส่เสื้อให้ลูกแขนสั้นตัวหนึ่งแขนยาวตัวหนึ่งใส่นักเขาก็กลัวลูกเขา อี๊ดอืด เขาห่มผ้าห่อแทน พอดตึกลูกดิบผ้าออกหมด”

การดูแลเด็กเพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ ในด้านอาหารจะไม่มี การป้องกันการแพร่เชื้อเพราะไม่ได้แยก ถ้วย ช้อน สำหรับคนป่วย จะกินอาหารร่วมกัน และการอยู่ในที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวกส่วนใหญ่ผู้ดูแลเด็กจะไม่ได้แยกห้องนอนเพราะอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ห้องนอนเป็นห้องโถงใหญ่ ปู ยา ตา ยาย ส่วนใหญ่จะสูบบุหรี่ เด็กที่อยู่ภายในบ้านก็จะได้รับควันบุหรี่ไปด้วย ผู้ให้ข้อมูลบอกว่าหลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะบางครั้งเขาเป็นคนดูแลเด็กให้ เช่นตามคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“เวลาคนเฒ่าในบ้านสูบบุหรี่เขาชอบเอาลูกเขาไปอ้อมเล่น เขาสู่วามันไม่ดีแต่เขาไม่รู้จะทำอย่างไรเขาเกรงใจเขา เพราะเขาอยู่บ้านเดียวกัน”

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ดูแลเด็กและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่พบว่า ผู้ดูแลเด็กชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงบางคนไม่ว่าจะนับถือศาสนาอะไร ยังมีความเชื่อในวิธีการรักษาโรคที่แปลก ๆ อยู่

“เวลาเป็นโรคท้องร่วง และสงสัยว่าเป็นจากอาหาร ก็จะเอาอาหารที่สงสัยว่าเป็นต้นเหตุไปเผาไฟจนไหม้เป็นขี้เถ้า แล้วเอาขี้เถ้าที่นั่นมาผสมน้ำให้ดื่ม ถือเป็นกาแก้ไขแล้ว”

“มีการเลี้ยงผีอยู่ โดยการผูกข้อมือให้เด็กด้วยค้ายเยอะ ๆ ที่ข้อมือ”

2.2 พฤติกรรมการดูแลเด็กหลังจากรับการรักษาที่สถานบริการ

2.2.1 พฤติกรรมการดูแลให้รับประทานยา

มีผู้ดูแลเด็ก 4 ราย ที่ปฏิบัติตามการให้ยา ครบถ้วน และสม่ำเสมอ เข้าใจในความสำคัญของการรับประทานยาว่า มีผลต่อการรักษาโรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบทางเดินหายใจในเด็ก มีการให้ยาอย่างถูกต้องตามขนาด และตามเวลาที่แพทย์สั่งอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องจนหมดทุกครั้ง เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการตามสังเกตที่บ้านขอดูยาและให้ยาให้ดู ส่วนมากที่กินยาหมดจะเห็นว่ายาที่ได้ไปกินไม่เกิน 3 ชนิด เหตุผลที่ให้ยาหมดเนื่องจากผู้ดูแลเด็กเชื่อแพทย์และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพราะเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องการรักษา มีผู้ดูแลเด็ก 8 ราย ที่หยุดยาเองไม่ครบตามที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้รับประทาน เช่นยาฆ่าเชื้อ เพราะเห็นว่าเมื่อหายแล้วก็ควรหยุดยาเลย คิดว่าถ้าให้ยาต่อไปก็ไม่มีผลหรือประโยชน์ต่อเด็กอีก โดยเอาความเชื่อจากประสบการณ์เดิมที่ผ่านมา ที่ว่าหยุดให้ยาทันทีหลังจากเด็กสบายแล้ว ผลปรากฏว่าเด็กก็ไม่ได้เจ็บป่วยหรือเป็นอะไรขึ้นอีก บางรายอาจให้ยาสมุนไพรควบคู่ไปกับการให้ยาแผนปัจจุบัน สำหรับในคนที่อ่านหนังสือไม่ออกก็จะมีการถามคนในบ้านที่อ่านหนังสือออก อ่านหรือแนะนำวิธีการให้ยาให้ฟังก่อนที่จะให้ยาเด็ก และผู้ดูแลส่วนใหญ่จะไม่เห็นความสำคัญของการมาตามนัดของแพทย์และพยาบาลในครั้งต่อไป โดยเฉพาะในรายที่มารับการรักษาในครั้งแรกแล้วได้ผล คือเด็กหายจากอาการเจ็บป่วยทันที หรือหายก่อนเวลาที่แพทย์หรือพยาบาลนัด โดยจะไม่สนใจอีกว่าแพทย์หรือพยาบาลจะนัดเพื่อตรวจหรือดูอาการอีกครั้ง นอกเสียจากว่าอาการป่วยของเด็กยังไม่ทุเลาหรือไม่ดีขึ้นเท่านั้นจึงจะมาตามนัดอีกครั้ง ผู้ดูแลเด็กบางคนยังสับสนต่อหน่วยการวัดปริมาณยา ที่แพทย์หรือพยาบาลบอกปริมาณให้ยาเด็กรับประทาน มีทั้งช้อนชา และกระบอกชีดยา ที่โรงพยาบาลจัดให้ไป โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องให้เด็กรับประทานยาหลายตัว มีทั้งยาก่อนอาหารและยาหลังอาหาร การกินยาก่อน และยาหลังอาหารส่วนมากจะให้

ก่อนและหลังอาหารประมาณ 15 นาที ยาที่ได้แต่ละครั้ง ประมาณ 4-6 ชนิด การรับประทานยาแต่ละชนิดไม่เหมือนกัน เช่น ยาแก้ไอให้รับประทานเป็นซี่ซี่ ยาแก้ไอให้รับประทานเป็นช้อนชา ทำให้ยุ่งยากต่อการจำและปฏิบัติตาม ตามคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“ยาถูกที่หมอสั่งให้กินเขาใช้ความจำเอา เขาจำได้เขาให้ลูกกินหมดทุกครั้ง ถ้าจำไม่ได้เขาก็ให้ลูกสาวอ่านให้”

“ส่วนมากเขาจะให้ยาถูกเองเขาอ่านออกตามที่หมอสั่ง บางครั้งลูกเขาไม่สบายน้อยเดี๋ยวเขาไปไร่ให้ยายดู เขากลับมายให้ยาผิดก็ไม่ให้ลูกกินยาหมอ แต่ให้ยายให้ยาสมุนไพรแทนช่วงที่เขาไม่อยู่”

“ยาที่หมอสั่งถ้าลูกเขาสบายแล้วเขาก็หยุดยาเองไม่ได้ให้กินหมด ทุกครั้งที่หยุดก็ไม่เห็นลูกเขาเป็นอะไร”

“บางครั้งเขาได้ยามาตอนแรกที่หมอสั่งเขาก็จำได้ บางครั้งเขาก็กังวลเวลาหมอสั่งยาหลายตัวบางอันเป็นช้อน บางอันเป็นกระบอกซี่ซี่ เขาต้องรอให้ลูกอ่านให้”

“เวลาหมอนัดถ้าลูกเขาหายแล้วเขาก็ไม่ลงมาพบหมอ ถ้าลูกเขาไม่หายเขาถึงจะลงมาหาหมอ”

2.2.2 พฤติกรรมการดูแลสุขภาพทั่วไป

หลังจากไปหาแพทย์มาแล้วผู้ดูแลส่วนใหญ่ก็จะดูแลเด็กเองที่บ้านถ้าเป็นไข้สูงก็จะให้ยาตามแพทย์สั่งและจะเช็ดตัวให้โดยใช้น้ำธรรมดาเช็ดตามใบหน้า แขน ขา (แต่ไม่ได้เช็ดเข้าหาหัวใจ) และประคบน้ำธรรมดา ไว้ที่หน้าผาก ส่วนมากจะเช็ดทุกครั้งเมื่อลูกมีไข้ หยุดเช็ดเมื่อรู้สึกตัวเย็นลงโดยใช้มือแตะที่หน้าผาก ในเด็กที่อุจจาระร่วงยังมีการทำความสะอาดร่างกายเฉพาะบริเวณที่เปื้อน โดยมากหลายๆ วันจึงจะอาบน้ำให้เด็กสักครั้งด้วยเหตุผลที่ว่าเช็ดตัวให้ก็เหมือนอาบน้ำแล้วและอีกอย่างอากาศบนคอยหนาวเย็นอาบบ่อยกลัวเด็กไม่สบายยิ่งขึ้น เด็กอากรไข้ หรือน้ำมูกลดลงก็จะนำเด็กไปฝากเลี้ยงที่ศูนย์เด็กเล็กประจำหมู่บ้าน โดยบอกว่าเด็กเป็นหวัดคงไม่เป็นอะไรมากให้ทานยาตามแพทย์สั่งก็คงหาย ถ้าไม่นำเด็กไปฝากเลี้ยงก็จะพาเด็กไปทำงานที่ไร่ด้วย โดยปล่อยให้เด็กเล่นที่เพิงที่ทำไว้หรือใต้ต้นไม้ถึงเวลาทานยา ก็จะป้อนยาให้ การดูแลเรื่องอาหารไม่ได้กินตามที่

แพทย์แนะนำให้กินปลา กินเนื้อ กินไข่ กินผลไม้ มาก ๆ เนื่องจากไม่มีเงินซื้อ และบนคอกหาของกิน
ลำบาก มีแต่ผักที่ปลูกเท่านั้น เช่น ผักบุ้ง ผักกาด ถั่วฝักยาว เรื่องการนอนของเด็กไม่เป็นปัญหา เด็กนอน
แต่หัวค่ำ ตามคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“หมอแนะนำให้กินปลา กินไข่ และกินผลไม้ มาก ๆ”

“หมอบอกเขาว่าให้ลูกกินผลไม้เยอะ ๆ เช่น ส้ม แตงโม”

“หมอบอกให้เขาให้ลูกกินจำพวกเนื้อเยอะ ๆ”

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved